

Zaman Gazetesi

31 Aralık 2013

Herkül Millas

İtiraf etmeliyim, komplo teorilerine hem kızarım hem de gizliden bir hayranlık duyarım.

Komplolar seslendirildikçe, bu hayal gücü bende olsa ne güzel romanlar yazardım, diye içimde bir imrenme, hatta bir kıskançlık duygusu doğar. Bazen de, girift, çok yanlı, başı sonu belli olmayan senaryoları yaratanlar, kendi uydurdukları bu hikâyelere kendileri de inanıyor mu, diye bir de soru belirir aklımda. Sanırım bu sorunun iki cevabı var. Kurguladıklarını gerçeğin kendisiymiş gibi görenler herhalde paranoyaya yakın veya tam içinde olanlardır. Kendi yapıları olan senaryoların gerçeklikle ilişkili olmadığını bilenler ise normal olan insanlardır. Ancak “normal insanlar” derken kastım, ruh sağlığı açısından hasta olmayanlardır; yoksa ahlakları ayrı bir mesele. Yani “normal” olanları da ikiye ayırmamız gerek: birileri hayal yapısı komploları sanat alanında kullanırlar (romancılar, senaristler gibi); başkaları çıkar amacıyla siyaset alanında.

Komplo senaryoları sanat alanıyla sınırlı kaldıklarında, yani birileri samimi olarak “senaryo/roman yazdım, bunlar kurgudur” diyorsa, tabii ki onların hikâyelerini yalanlamaya

çalışmam. İlgî duyar, sevebilirim de. Polisiye romanları, buna benzer metinlerdir. Gıpta ile baktığım bu hayal gücüdür. Ama bazen sanata mesafeli kalmış insanlar bu edebiyat senaryolarını (romanları örneğin) kurgu olarak algılamazlar, tarih yazımı sanırlar, müdahale eder ve komik olurlar: “O olay tarihte aslında böyle olmadı” derler, “şöyle oldu” diye bir güzel hikâyeye anlatırlar. Yani komplo senaryoları sanat alanında kabul edilebilir, edilmelidir, demek istiyorum; bunlara karışılmamalı, saygı duyulmalıdır. Tabii, kurgu oldukları açıkça ifade edilmeleri şartıyla.

Felsefede çok tartışılmıştır komplolu iddialar. Hayal gücüne dayalı tezlerin kanıtlanmaları olanaksız olduğu için çürütülmeleri de olanaksızdır; çünkü her şey zaten baştan “gizlidir”. Örneğin, ben “şu binanın arkasında görünmeyen iki fil var” dersem, bunun aksini ispatlamanız olanaksızdır. “Bakın yok” dersiniz, ben “ama onlar zaten görünmezdir” derim. Paranoyak olana “gizliden” izlenmediğini gösteremezsiniz. Ortaçağda Engizisyon mahkemeleri insanlardan büyücü olmadıklarını, içlerine şeytanın yerleşmediğini göstermelerini istermiş. Nasıl gösterebilirsin bunu? Zavallılara, “şu kızgın demiri al kaldır, masum isen tanrı seni korur” derlermiş. Sonra eli yananlar ateşe verilirmiş!

Bu insafsız mirasından dolayı zamanımızda kimseden masum olduğunu ispatlaması istenmiyor; suçluluk iddia edenin bunu kanıtlaması isteniyor. Eğer suçluluğu kesin bir biçimde kanıtlanamıyorsa, suçluluk iddiaları iftira ve geçersiz sayılıyor. Mahkemeler bu durumlarda insanları masum ilan eder veya “şüpheler” yüzünden beraat ettirirler. Bir masum haksız olarak mahkûm edileceğine yüzlerce suçlu kurtulsun ilkesi de bu yüzden dile getirilir. Geçmişinde bir engizisyonu yaşamış olan Batı dünyası bu alanda oldukça duyarlıdır, hukukunu da ona göre geliştirmiştir. Korkarım, “Doğuda” her mümkün olan senaryo muhtemel hatta inandırıcı olarak da görülüyor. Oysa ister mümkün ister muhtemel olsun, suçluluk mutlaka şüpheye yer bırakmayacak biçimde kanıtlanmalıdır. Ama bu da yetmiyor, kanıtların yasal yollardan elde edilmesi de gerekiyor. Bu şart da insanların haklarına hâlel getirilmemesi için gerekli sayılıyor. Böyle bir süreçte en ufak bir şüphe doğarsa, bu, suçlananın lehine yorumlanmalıdır.

Komplo teorileri sonsuz olarak çoğaltılabilir ve çürütülmeleri olanaksızdır. Binbir olay içinde uygun gördüklerimizi seçip, bunlarla bir hikâyeye uydurup, teorimizi sözde “inandırıcı” kılmak her zaman olanaklıdır. Bu yordamı paranoyaya yakalanmış olan da, sinsi müfteri de izleyebilir. Teorimizin muhtemel çelişkilerini de ek hikâyeler uydurarak haklı gösterebiliriz. Örneğin, son günlerde yaşanan güven krizini düşünün. Kimilerine göre, yabancı odaklar, yurtiçindeki işbirlikçileriyle hükümeti yıpratmak, düşürmek ve Türkiye’nin önünü kesmek istiyorlar. Bu kanıtlanmamış tez çürütülebilir mi? Hayır! Olmayanı “gösteremezsin”. Böyle bir durum mümkün müdür? Mümkündür. Ama hayatta hemen hemen her şey mümkündür. Muhtemel midir? Değildir, ama “katiyen olamaz” da diyemiyoruz. Böyle bir durumda kanıtlanmamış, delilleri elimizde olmayan teorilere inanmamız insanları tam bir kargaşaya, toplumu paralize eden ve ülke temellerini sarsan bir krize götürür. Yaşanan da budur. Komplo isterisi baş göstermesin,

hepimizin ruhî dengesi bozular. Yavaştan başlayıp komplo senaryoları etrafı sarabilir.

Bari ben de kendi “yalanlanamaz” komplo senaryomu sunayım: Aslında yolsuzlukla suçlananlar komployu işleme koyanlardır! Bunlar Türkiye'ye kötülük olsun diye bile bile suç işlemişlerdir ve suçlarının ortaya çıkmasına da özellikle çalışmışlardır! Amaçları, ülkeyi allak bullak etmek. Pervasızca davranmaları da yaptıklarının ortaya çıkmasını istemelerindedir. Asıl işbirlikçiler yolsuzlukla suçlananlardır ve bunlar uluslararası komplonun elebaşlarıdır! Siyonistler sinsi planları çerçevesinde hükümete yakın birilerini yanlarına almış, maşa olarak kullanmıştır, vb. Bunu neden yapsınlar, diyeceksiniz. Türkiye'nin müthiş başarılarını engellemek için nifak tohumları serpmişlerdir; Türkiye güçlenmesin istemişlerdir. Bu komplolara kadim şüphelileri de katabilirim: Ermenileri, Rumları, Rusları, Kürtleri, komünistleri, şeriatçıları, Papa'yı, çeşitli lobileri vb.

Komplolar işte böyle bir şeydir; insanları sonunda paranoyaya götürür. Her tarafta muhtemel düşman görmeye başlarlar. Kuşkulu olurlar. Güvensiz yönetimler bu “muhtemel” tehlikelere karşı önlem almaya başlayınca, toplumda tepkiler artar. Tepkiler arttıkça, yönetimlerin şüpheleri daha da artar. Bir sarmalaya dönüşür bu güvensizlik-önlem-güvensizlik döngüsü. Sonunda o uyduruk tehdit senaryoları gerçek tehlike olmaya başlar. Buna siyaset biliminde “kendi kendini gerçekleştiren kehanet” denmiştir: Tehdit algısı önlemleri doğurur; önlemler ise tehlikeli ve gerçek bir tepkiyi... Komplo teorileri bu yüzden tehlikelidir. Yeni yıl için bari komplo teorisiz dengeli günler dileyeyim.